

מלאכת מכה בפטיש

יסוד והגדרת המלאכה

המלאכה במשכן: כשסיימו את היצירה של הכלים השונים, פעמים שנוקקו להכות בפטיש על הכלי כדי ליישרו או לעגלו וכדו', ובכך סיימו את תהליך הייצור של הכלי.

הגדרת המלאכה: כל פעולה שמסיימת את יצירת הכלי (רמב"ם שבת פ"י הלכה ט"ז).

דוגמאות

הוצאת חוטי תפירה בבגד חדש / תיקון כלי מקולקל / פתיחת כיסי חליפה וכדו' / חיתוך דפי ספר שנשארו מחוברים בבית הדפוס (סי' ש"ב סעיף ב. ושי"ז, ג. וש"מ ס"ק מה במשנ"ב).

גזירות חכמים

חז"ל אסרו לתקן כלים (תיקון מנא) שהתקלקלו קצת, אפילו שגם בלי התיקון ניתן להשתמש בהם. כיון שבפעולת התיקון הוא מחזיר את הכלי לשלימות וזה דומה למכה בפטיש. ולכן אסור ליישר כלים שהתעקמו, כגון סכ"ם או משקפיים וכדו', אבל דברים שדרכם בפירוק והרכבה באופן תדיר, והרכבתם נעשית בפשטות ובקלות, אין הרכבתם נחשב כתיקון כלי (סי' תקט ס"ק ז במשנ"ב).

דוגמאות נוספות

השחלת שרוכים חדשים בנעליים – יש בזה דימיון לתיקון כלי, שעל ידי השחלת השרוכים משלים את השימוש בנעל (לדעת המשנ"ב אסור להכניס שרוכים חדשים בשום נעל (שי"ז ס"ק טז-יח. וי"א שדווקא בנעל חדשה אסור, אבל בנעל שכבר השתמשו בה מותר – קצות השולחן סי' קמו סק"ג. ובחזון עובדיה ח"ה עמ' עח).

נתינת שמן בצירי הדלת: אסורה דהוי כמתקן מנא.. (שש"כ פכ"ג סעיף מג).

מתיחת קפיץ במשחקי ילדים: הרבה מהפוסקים התירו כיון שזה לא תיקון הכלי אלא שימוש בכלי (שש"כ פט"ז אות יד. הליכות עולם ח"ד עמ' רמ"א. אך בספר חוט שני ח"ב עמ' רעה אסר זאת).

גזירות דרבנן שלא יבוא לידי תיקון כלי

טבילת כלים חדשים בשבת: חובה לטבול כלים (מתכת וזכוכית) שנקנו מהגוי אפילו אם הם חדשים, ולעניין טבילתם בשבת, עיין בסימן שכ"ג סעיף ז.

הפרשת תרומות ומעשרות בשבת: עיין בשולחן ערוך סימן של"ט סעיף ד.

השמעת קול: אסרו חכמים להשתמש בכלי נגינה בשבת שמא יתקן את כלי השיר, וכן גזרו שלא להשמיע בשום צורה שיר או קול של קצב וכדו' – עיין בסי' של"ח סעיף א ולט סעיף ג.

שימו לב! בהמשך יעלה קובץ תרגילים בנושא זה עם שינויים ממה שנאמר בשיעור!